

OLIWIA CZARNOCKA

rzecznik patentowy
POLSERVICE, Kancelaria Rzeczników Patentowych

Małe wynalazki – wzory użytkowe

Alternatywa dla patentów

Procedura udzielania prawa na wzory użytkowe jest znacznie krótsza niż w przypadku starań o uzyskanie patentu na wynalazek. Tym samym wzory użytkowe mogą stanowić ciekawą alternatywę dla patentów, co jest szczególnie cenne w przypadku prostszych rozwiązań mechanicznych, cechujących się stosunkowo krótkim czasem życia na rynku.

Ochrona wzorów użytkowych po raz pierwszy na świecie została wprowadzona w 1891 r. w ustawie niemieckiej. W polskim ustawodawstwie wzory użytkowe wprowadzono ustawą z 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych, w której definiowano wzór użytkowy jako rozwiązanie o „nowej postaci przedmiotu, ujawnionej w tym wzorze, a występującej w kształcie, w rysunku, w barwie lub w materiale przedmiotu. (...) Jeżeli nowość postaci ma na celu podniesienie pożytku, wzór nazywa się użytkowym.” Współczesna, określona w ustawie Prawo własności przemysłowej z 2000 r., definicja wzoru użytkowego nieznacznie odbiega od tej pierwszej z 1924 r.

Zgodnie z art. 94 ustawy Prawo własności przemysłowej „Wzorem użytkowym jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci”. Nowe walory estetyczne rozwiązania nie stanowią argumentu za uznaniem rozwiązania za wzór użytkowy.

Rozwiązanie może dotyczyć kształtu przedmiotu, czyli jego zewnętrznego wyglądu, ale tylko w takim zakresie, w jakim jest ono związane z funkcją

techniczną, jaką ma do spełnienia. Kształt rozwiązania z reguły jest istotny w rozwiązaniach jednoelementowych.

Rozwiązanie dotyczące budowy odnosi się do wytworu wieloelementowego, w którym poszczególne elementy są ze sobą połączone funkcjonalnie i fizycznie. Rozwiązanie dotyczące zestawienia odnosi się do zestawienia co najmniej dwóch odrębnych części, które podczas współdziałania realizują wspólny cel.

Trwała postać rozwiązania oznacza, że rozwiązanie musi być ukształtowane przestrzennie, a więc wzorem użytkowym może być jedynie przedmiot, przykładowo maszyny i ich podzespoły. Wymagania tego nie spełniają wytwory bezpostaciowe, takie jak ciecze, maści czy pasty, a także sposoby wytwarzania. Podobnie układy elektryczne czy pneumatyczne nie będą mogły stanowić wzoru użytkowego, o ile usytuowanie poszczególnych elementów nie będzie miało wpływu na ich działanie. Trwała postać rozwiązania nie zamyka drogi ochronie na rozwiązania, w których zastosowane są ruchome elementy, pod warunkiem, że ruch ten spełnia określoną funkcję techniczną.

Stwierdzenie nowości i użyteczności

Po dokonaniu zgłoszenia wzoru użytkowego do Urzędu Patentowego RP urząd bada, czy rozwiązanie spełnia wymóg nowości i użyteczności. Nowość wzoru użytkowego stwierdza się, jeśli rozwią-

zanie RP sprawdzane jest spełnienie wymogów formalnych zgłoszenia. Następnie urząd przygotowuje sprawozdanie o stanie techniki, w którym wskazuje dokumenty opisujące podobne rozwiązania. Jest to wstępna informacja dla zgłaszającego dotycząca szans

wynalazczy i nadawać się do przemysłowego stosowania, natomiast wzór użytkowy musi być nowy i użyteczny. W procedurze przed Urzędem Patentowym RP można zmienić zgłoszenie wynalazku na zgłoszenie wzoru użytkowego – jest to tzw. konwersja. Taka możliwość powstaje, gdy zostanie stwierdzone, że wynalazek nie spełnia wymogu poziomu wynalazczego – zgodnie z art. 38 ustawy Prawo własności przemysłowej zgłaszający może wówczas, w toku rozpatrywania zgłoszenia wynalazku lub w okresie dwóch miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji o odmowie udzielenia patentu, złożyć wnioszek o udzielenie prawa ochronnego na wzór użytkowy. Czynności odwrotnej nie można wykonać.

Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego korzystania ze wzoru użytkowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, że właściciel prawa może zakazać osobie trzeciej korzystania ze wzoru, jeśli ta osoba wytwarza, używa, oferuje, wprowadza do obrotu lub importuje dla tych celów produkt będący przedmiotem chronionego wzoru użytkowego. Właściciel prawa ochronnego może dowolnie rozporządzać swoim prawem, a zatem może je sprzedać lub udzielić licencji.

WŁAŚCICIEL PRAWA OCHRONNEGO MOŻE DOWOLNIE ROZPORZĄDZAĆ SWOIM PRAWEM, A ZATEM MOŻE JE SPRZEDAĆ LUB UDZIELIĆ LICENCJI.

zanie nie stanowi stanu techniki. Przez stan techniki rozumie się wszystko, co przed datą dokonania zgłoszenia wzoru użytkowego do Urzędu Patentowego RP zostało ujawnione gdziekolwiek w jakiegokolwiek postaci, np. ustnej czy pisemnej, przez wystawienie lub stosowanie. Co ważne, nie jest istotne, czy ktokolwiek zapoznał się z ujawnionym rozwiązaniem – wystarczy sam fakt możliwości udostępnienia rozwiązania. Aby Urząd Patentowy stwierdził brak nowości, musi wykazać istnienie rozwiązania o cechach identycznych.

Określenie użyteczności doprecyzował pkt 2 art. 94 ustawy Prawo własności przemysłowej, mianowicie „Wzór użytkowy uważa się za rozwiązanie użyteczne, jeżeli pozwala ono na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów.” Sam pomysł nowego zastosowania znanego przedmiotu nie stanowi wzoru użytkowego. Zgodnie z decyzją Komisji Odwoławczej przy Urzędzie Patentowym „Nie może być zarejestrowany jako wzór użytkowy przedmiot, który pod względem kształtu, układu, zestawienia i konstrukcji jest identyczny ze znanym wcześniej innym przedmiotem. Pomysł zastosowania znanego przedmiotu dla celu innego aniżeli był dotychczas stosowany nie ma cech wzoru użytkowego, gdy nie wprowadza żadnych istotnych zmian w kształcie, układzie lub zestawieniu przedmiotu”.

Udzielenie prawa wyłącznego

Po dokonaniu zgłoszenia wzoru użytkowego w Urzędzie Patentowym

na udzielenie prawa ochronnego. Po około 18 miesiącach od dokonania zgłoszenia następuje jego publikacja i każdy może zapoznać się z rozwiązaniem. W następnej kolejności rozwiązanie jest badane pod względem merytorycznym. W trakcie tego badania mogą być brane pod uwagę dokumenty wskazane w sprawozdaniu ze stanu techniki. Badanie merytoryczne może zakończyć się wydaniem decyzji o udzieleniu prawa wyłącznego lub odmowie udzielenia tego prawa. Udzielenie prawa ochronnego na wzór użytkowy stwierdza się przez wydanie świadectwa ochronnego. Czas trwania prawa ochronnego wynosi dziesięć lat od daty dokonania zgłoszenia wzoru użytkowego w Urzędzie Patentowym.

ABY URZĄD PATENTOWY STWIERDZIŁ BRAK NOWOŚCI, MUSI WYKAZAĆ ISTNIENIE ROZWIĄZANIA O CECHACH IDENTYCZNYCH.

Wzór użytkowy a wynalazek

Ciekawym zagadnieniem jest istnienie wspólnej płaszczyzny dla wzorów użytkowych i wynalazków. Wynalazek i wzór użytkowy to rozwiązania o charakterze technicznym i w pewnych przypadkach dane rozwiązanie może spełniać wymagania zarówno wzoru, jak i wynalazku. Oczywiście jest, że nie dotyczy to sposobu wytwarzania ani wytworów bezpostaciowych. Aby rozwiązanie uzyskało patent, musi być nowe, mieć poziom

Alternatywa dla patentu

Procedura udzielania prawa na wzory użytkowe trwa krócej niż udzielania patentu na wynalazek. W przypadku prostszych rozwiązań mechanicznych, których czas życia na rynku nie jest za długi, a konieczność ochrony jest wskazana, ochrona przewidziana dla wzorów użytkowych stanowi ciekawą alternatywę dla patentów. ■

Oliwia Czarnocka